

Po odražení prvního křížového tažení do Čech došlo mezi příslušníky všech složek revolučního boje k dohodě o společném programu. Pražané, Táboři i zástupci ostatních složek revolučních sil shodli se na hlavních článcích, které vyjadřovaly základ jejich ideologických názorů a o něž se opíraly politické i hospodářské požadavky revolučního hnutí.

Těmito články byly čtyři pražské artikule, s nimiž se setkáváme v nejrůznější formulaci v řadě husitských dokumentů. Obsahovaly požadavek svobodného hlásání slova božího, tj. svobodného výkladu bible, což byl přímý útok na dosavadní ideologický monopol římské církve. O další články se opíral požadavek sekularisace církevního majetku, bod revolučního programu, v němž byli zajedno s radikálním lidovým hnutím i příslušníci panského a rytířského stavu. Tento článek tvořil tmel oné celonárodní jednotné proticírkevní fronty, která charakterizovala husitské revoluční hnutí na jeho počátku. Také poslední artikul o stavění smrtelných hříchů měl při svém uplatňování dalekosáhlé protifeudální důsledky.

Okolo čtyř artikulů, stručného programu celého hnutí, se soustředily všechny síly měšťanské oposice. Byly podkladem učených sporů mezi husitskými mistry a mistry jiných universit. S programem čtyř artikulů odcházeli poslové i na basilejský koncil.

Mezitím však v Čechách samých došlo k rozštěpení měšťanské oposice. Její šlechtická část stále více prosazovala své vlastní třídní zájmy a také v měšťanstvu opadala revoluční vlna. Politický vývoj v tomto směru skončil volbou zemského správce, při níž stále ještě 4 artikuly vystupují jako základ revolučního programu, zemský správce přísahá, že bude dbát o jejich dodržení, ale jejich vlastní revoluční obsah je odsunován do pozadí.

Známe řadu znění pražských artikulí, jsou k dispozici širší i užší formulace. Základní text však zůstává stejný.

Z literatury:

J. MACEK: Tábor v husitském revolučním hnutí I.—II., Praha, Husitské revoluční hnutí, Praha 1952.

F. PALACKÝ: Dějiny národu českého III./1. Praha 1850.

J. KEJŘ: Boj o státní formu v husitském revolučním hnutí, Právně historické studie II., 1956.

J. KEJŘ: Dvě studie o husitském právnictví, Praha 1954.

V. VANĚČEK: Stát a právo v husitském revolučním hnutí, Právník 1952.

R. KALIVODA, Husitská ideologie, Praha 1961.

Všem vuobec a každému křesťanu zvláště buď to svědomo i oznámeno, že obec Česká a v naději boží věrní křesťané stojie a s boží pomoci státi mienie všim svým statkem i životem i smrtí, jakož najdéle budú moci, proti každému živému jim v tom odpornému, nic o jiné se neposazujíc a vydávajíc, než o tyto kusy čtyry křesťanské a v novém zákoně přikázané od pana Jesu Krista:

Naiprve: aby slovo božie po království Českém svobodně a bez překážky od křesťanských kněží bylo zvěstováno a kázáno, jakož spasitel náš přikazuje (Mat. 28 a Marci 16): jdúc po v všem světě, kažte čtenie všemu stvoření člověckému; neb podle

svätého Pavla (II^{do} Timothei, 2): slovo božie nenie zavázáno, ale die (II^{do} Thess. 3): modlte se, aby slovo boží běžalo a osvědčovalo se. Také die (I Cor. 14): děkuji bohu mému, že všech vás jazykem mluvím, a vy jazyky mluvíti nerodte zapoviedati, neb die Christus: což vám pravím ve tmě, pravte na světle, a co v ucho slyšíte, pravte neb kažte nad střechami.

Druhý: aby velebná svátost těla a krve božie pod oběma způsobama chleba a vína všem věrným křesťanům, jimž hřiech smrtedlný nepřekážie, svobodně byla dávána, podlé ustavenie a přikázanie spasitele (Math. 26, Marci 14, Lucae 22) jenž die: vezměte a jezte, toť jest tělo mé, a píte z toho všichni, toť jest krev má nového poručenství, jenž za mnohé vylita bude, a tu prikazuje apoštolóm řka: to čiňte; a výklad (glossa interlinearis) die: to jest, vezměte a jiným dávajte na mé zpomínanie; a Johannis 6 spasil všecky křesťany zavazuje ku přijímání této svátosti pod smrti duše, jenž jest hřiech smrtedlný, takto řka: amen, amen pravím vám, nebudeteli jiesti těla syna člověka a píti jeho krve, nebudete mieti života v sobě; kdo jie mé tělo a pije mů krev, má život věčný, nebo tělo mé jest jistě pokrm a krev má jest jistě nápoj; kdož tehda jie tělo mé a pije mů krev, ve mně přebývá a já v něm. Též S. Pavel die (I Cor. 11): ale zkus sám sebe člověk, a tak z chleba toho jez a z kalicha pij. A žeť miení o posvátném a ustném jedění a pítí, i die potom: nebo kdož jie a pije nedůstojně, súd sobě jie a pije. Ei v tom že die nedůstojně, miení o posvátném jedění a pítí; nebo nižádný nemuž nedůstojně jiesti a píti, kdož toliko duši a neposvátně jie a pije. A k témuž jsú práva a řeholy cirkve svaté (de Concil. distinctione III: comperimus) a kanon sboru Karthaginenského (XXVI, quaest. Is qui,) a sv. Řehoř v kázání velikonočním (de Concil. distinctione II, quid sit), a sv. Augustin (eadem distinctione, dum frangitur, et capitulo: quia passes); a sv. Jeronym mluvě na Sofoniáše proroka (I^a quaest I^a: sacerdotes); a sv. Dionysius (libro de ecclesiastica hierarchia, cap^ode Eukaristia); a sv. Cyprin mučedník (epistola XXXVIIⁱ de lapsis); a sv. Ambrož (de Cond. distinct. II. hujus sacramenti); a Origenes (XVI omelia super Numeri); a sv. Augustin (libro primo de symbolo, et in sermone quadragesimali, qui incipit: praedicaturus vobis, jenž tu dáva potom znáti Manichejské kacieře, kteříž pravie, že jedúc pod způsobů chlebnú i nechtie krve božie z kalicha píti); a Fulgentius (libro de divinis officiis); a Remigius (super I^a Cor. XI°); a sv. Tomáš z Aquinie (super IV sententiarum quaest. XLVIII, et parte III, quaest. LXXVII, et quaest. LXXIII articulo II, et quaest. LXXXII° articulo III°); a Innocentius papež (libro de sacramentis, et in summa sua cap. XXXIX); a Paschasius (libro de sacramentis cap. X et XVI et XX) a Lyra (super illo Proverb. IX: venite, comedite panem meum, et super I^a Cor. XI); a Wilhelm de monte Lauduno (in suo sacramentali); a Albert veliký, Řezenský biskup (in tractatu de officio missae) a mnoho jiných svatých a doktoruov jest na tento kus svědkuov, jichž písmo jest tuto opuštěno pro krátkost. A kdož nevěří, ten je přečiti.

Třetí, že mnozí knězie a mnišie světským právem panují nad velikým zbožím tělesným, proti přikázání Kristovu a na přiekazu svému úradu kněžskému a k veliké škodě pánóm stavu světského: aby takovým kněžím to neřádne panování odjato a staveno bylo, a aby podlé čtenie nám příkladně živi byli a navedeni byli k stavu Kristovu a apoštolskému. Nebo psáno jest ve čtení (Mat. X.): a zvolav Kristus dvanáct učedníkuov svých, poslal je, prikazuje jim a řka: „nerodte vládnúti stříbrem, ani zlatem, ani peněžmi v měšcích vaších“; a (Mat. XX) die: „kniežata pohanská panují jiným, a kdož moc mají nad jinými, jich slovú dobrodějci; ale vy ne tak, ale kdož jest z vás většé, buď jako nejmenší, a kdož jesti vuodci, buď jako slúha“; a též die jinde (Marci X). K témuž die sv. Petr (I, kap. 5) „nepanujíc v žakovstvu, ale z úmysla jsúc příklad stádu“; též sv. Pavel Timoteovi biskupu (I, kap. 6) die: „majíc pokrm a to jimž-

bychom se odieli, mějmež na tom dosti“; a I Corinth. IV die: „následovníci moji buďte bratříe, jak já Kristuov“; a (Filipen. III): „následovníci moji buďte a pozorujte těch, kteříž tak chodie, jakož máte způsob náš.“ Ale způsob apoštolský tento bieše, jenž die sv. Petr (Actorum III): „zlato a stříebro nepřislušie ke mně“. K témuž jest písmo (Numeri XVIII): řekl jest pán k Aronovi v zemi jich: ničimž nebudete vládnúti, ani budete mieti díel mezi nimi; já díel tvój a dědictvie tvé prostřed synuov Israelských. Též psáno jest Levitici XXV, Deuteron, X et XII et XIV et XVIII, Josuae XII, I Paralipomenon VI et Jusuae XVI et XVIII et XXI, a Ezechielis XLIV die pán buoh: „nebude kněžím dědictvie, já jsem jich dědictvie a vladařství; nedajte jim v Israeli, nebo jsem já jich vladařství“; a sv. Pavel die (primo Timothei ultimo): „ale ty člověče boží těchto věcí utiekaj“, totiž bohatým býti a požitky časné vybierati; nebo tu die výklad obecný: „nic nenie tak ostré ani tak škodlivé, jakožto muž duchovní a ten najvíce jenž vysoké místo drží, když jest pilen zbožie tohoto světa, nebo ne toliko sám sobě, ale všem jiným škodí, jimž odporný způsob dává sv. Pavel, fka: toho utiekaj“; a k témuž jest s. Jeronym, Ambrož, Augustin, (jakož jest psáno in canon XII. quaest. I, cap. clerici, et capitulis sequentibus; et extra libro III, titulo de vita et honestate clericorum, cap. fraternitatem); a též die S. Bernard ku papeži Eugeniovi, a mnoho jiného jest k témuž svědectvie z písma svatého.

Čtvrté, aby všichni hřiechové smrtedlní a zvláště zjevní a jiní neřádové zákonu božiemu odporní rádem a rozumně od těch, jenž úrad k tomu mají, v každém stavu byli stavováni a kaženi, a zlá a křivá pověst o tejto zemi aby vyčištěna byla, a tak aby se obecné dobré dalo království a jazyku Českému. Nebo kdož ty hřiechy činie, jakož die sv. Pavel, hodni jsú smrti, netoliko jenž je činie, ale i ti, jenž jim k tomu svolují. Jakožto v obecném lidu jsú smilstva, obžerstva, zlodějství, vraždy, lži, lsti, křivé přísahy, čary, řemesla a obchodové lstivi a škodliví, lakomí požitkové, lichvy a jiné zlé jim podobné; ale v zákovstvu, jakož jsú kacieřstva svatokupecká a vymoženie peněz ode krstu, od birmovanie, od zpovědi, od svátosti těla božieho a svatého oleje, od oddávanie, a ceny za třidceti mší a jiné mše zádušnie, vigilie, nebo jiné modlitby úročnie a zakúpené neb zakázané, za pohřeb, za spievánie kostelnie neb zvoněnie, od svěcenie kněží, kosteluo, kapel, oltáruov, hřbitovov, za odpustky, za biskupství, arcipřištství, proboštství, děkanství, farářství a za každé oltářství, za směny, za bully a jiné také listy, a za všelikaké obroky a duostojenství, a za každé ceny za jiné duchovnie věci a jiné bezčíslné zlosti a kacieřstva, jenž z těchto vycházejí a poškvřňují svatú cierkev; taktěž i jiné nepravosti a hřiechové, jakož sú pýcha, lakomství, cizoložství, kuběnářství a jiné nečistoty, hněvové, závisti, svárové a zlostní póhonové a súdové, platuov, ofěr, peněz a jiných statkuov na kostely a stavenie pokryté žebránie, a falešnými sliby a obešlú řečí na lidech sprostných vymoženie a oklamánie; a všechny takové jiné zlosti a hřiechy, kteréžto každý věrný křesťan povinen jest jako dábla otce jich nenáviděti a jim se protiviti a je tupiti a kaziti, každý podlé povolánie svého.

Pakliby kdo co zlého, bludného, hanebného aneb nečistého o nás psal, nebo pravil a na nás cpal, žádáme a prosíme, aby takému nebylo věreno, jakožto tomu, jenž z nepřiezní a nelásky křivdu mluví, a jako křivému a falešnému svědku. Nebo to před páne-
nem bohem i přede vším světem směle vyznáváme: že dálibuoh v srdci našem jiného úmyslu nenie, než vši naší mocí, silú i statkem jest slúžiti a slibiti se pánu Jesu Kristu, a jeho zákon a prikázánie vésti a plniti, jakož na každého dobrého křesťana slušie, a o tyto čtyři kusy, jenž záležie pod prikázáním božím, pilně státi, a všemu zlému, protivnému i každému, kdožby nás od toho dobrého nutil a pudil, musíme podlé zákona božieho a pravdy jeho odporní býti, s podlé našeho povolánie proti takému násilí mu-

síme pravdy i sebe brániti rukú světskú; a jestližeby kakým výtržkem někoho z našeho množství co se zlého stalo, vyznáváme, že to není naše vůle, nebo dálebuoh stojíme proti každému smrtedlnému hříechu; a zdáli se, žeby komu od nás stala se která škoda, to se stane neb pro převelikú nůzi, neb jakožto božiemu a našemu nepřieteli, kdyžto zákona božieho a sebe hájiti musíme jeho násilí a ukrutenství. A nade všechno vyznáváme, že zdáli se komu do nás co zlého, hotovi jsme polepšiti a ve všem zprávu a naučení z písma svatého srdečně přijieti.

Text byl převzat s opravou pravopisu z edice Archiv český III., str. 213.